

Hva er listestemmer?

Ved kommunevalg er det *ikke* antall avgitte stemmer (stemmesedler) som er utgangspunkt for beregningen av mandater til partiene, men *listestemmer*. Men hva er en listestemme? Jo, en listestemme er lik det antall representanter som skal velges til kommunestyret. For å få et partiets listestemmer, må vi derfor multiplisere antallet avgitte stemmer (stemmesedler) med det samlede antall representanter i kommunestyret. Har f.eks. kommunestyret 45 representanter og et parti har fått 5000 stemmer, har partiet fått $(5000 \cdot 45) = 225\,000$ listestemmer. Men hvorfor må man gå «omveien» om listestemmer? Det skyldes ordningen med «slengerstemmer», det vil si at man kan gi en stemme til en eller flere kandidater som står på andre valglistene enn den man selv stemte på. Det gjøres ved å skrive opp navnet på kandidaten på din valgliste. Men samtidig gir du fra deg en listestemme til det partiet denne kandidaten står oppført på. Under valgoppgjøret må man derfor ha et regnskap der man legger til slengerstemmer som valglisten har fått fra andre lister, og trekke fra de slengerstemmene som ens egne velgere har gitt til kandidater på andre lister. Slengerstemmene gir med andre ord velgerne muligheter å stemme på kandidater man liker, men som står på andre valglistene. Det mange imidlertid ikke er klar over er at slengerstemmene ikke bare har betydning for hvilke personer som blir valgt, men også for hvor mange mandater partiet vinner. Andre partiers velgere får altså innflytelse over hvor mange representanter ditt parti får. Ofte kan marginene være svært små, noe eksempelet fra kommunestyrevalget i Oppdal kommune i 2011 er et eksempel på.

Oppdal 2011

I forbindelse med kommunestyrevalget høsten 2011 var det flere steder at fordelingen av mandater ikke ble klart før en god stund etter valget – etter flere runder med omtelling som skyldtes svært små marginer. I Oppdal i Sør-Trøndelag fikk Senterpartiet 5 mandater hvis vi tar utgangspunkt i de avgitte stemmesedlene. Arbeiderpartiet manglet 11 stemmer på å ta sistemandatet fra Senterpartiet. Sosialistisk Venstreparti var uten mandat. Etter opptellingen av listestemmene inkludert slengerstemmer fra andre partier, viste det seg at SV likevel fikk et mandat – med 2 listestemmers margin til Senterpartiet. La oss se nærmere på dette:

Ved valget ble det avgitt følgende antall stemmer:

Tabell 1. Avgitte stemmer.
Kommunestyrevalget i
Oppdal 2011.

Parti	Avgitte stemmer
A	1601
SV	88
Sp	580
KrF	213
V	233
H	408
FrP	158

En mandatfordeling basert på disse stemmetallene ville gitt følgende resultat:

Tabell 2. Mandatfordeling basert på avgitte stemmer. Oppdal 2011.

Mandatfordeling								
Kommunevalg 2011								LSq = 2.93
Oppdal								
Sainte Laguës metode - 1.4 - 25 mandater								
Parti	Stemmer	Prosent	Mandat	Mandatnummer	Siste	Margin	Prop.	
A	1601	48.8	12	1 2 4 6 8 11 13 16 17 18 22 24		11	-0.8	
SV	88	2.7	0				-2.7	
Sp	580	17.7	5	3 7 14 19 25	Sp		2.3	
KrF	213	6.5	2	10 23			1.5	
V	233	7.1	2	9 21			0.9	
H	408	12.4	3	5 12 20			-0.4	
FrP	158	4.8	1	15			-0.8	

Men som nevnt er det lov å gi stemmer til kandidater på andre lister enn den man selv stemmer på. I Oppdal kunne man gi en personstemme til maks. 6 kandidater fra andre lister (en fjerdedel av antall representanter som skal velges, eller inntil 5 kandidater uavhengig av kommunestyrets størrelse). Oppdal kommunestyre har 25 representanter. Regnskapet ser slik ut:

Tabell 3. Listestemmeregnskap

Parti	Avgitte stemmer	Listestemmer (avgitte stemmer multiplisert med 25)	Pluss mottatte slengere	Minus avgitte slengere	Sum listestemmer
A	1601	40025	242	363	39904
SV	88	2200	101	47	2254
Sp	580	14500	230	241	14489
KrF	213	5325	97	86	5336
V	233	5825	185	181	5829
H	408	10200	200	137	10263
FrP	158	3950	27	27	3950

Som vi ser har SV, KrF, V og H fått flere slengerstemmer enn de har avgitt. For A og Sp er det motsatt, mens FrP er i balanse. Det er stemmetallene i ytterste høyre kolonne i tabell 3 som er utgangspunkt for den endelige fordelingen av mandater:

Tabell 4. Mandatfordeling basert på listestemmer. Oppdal 2011.

Mandatfordeling								
Kommunevalg 2011								LSq = 2.09
Oppdal listest								
Sainte Laguës metode - 1.4 - 25 mandater								
Parti	Stemmer	Prosent	Mandat	Mandatnummer	Siste	Margin	Prop.	
A	39904	48.6	12	1 2 4 6 8 11 13 16 17 18 22 24			-0.6	
SV	2254	2.7	1	25	SV		1.3	
Sp	14489	17.7	4	3 7 14 19		2	-1.7	
KrF	5336	6.5	2	10 23			1.5	
V	5829	7.1	2	9 21			0.9	
H	10263	12.5	3	5 12 20			-0.5	
FrP	3950	4.8	1	15			-0.8	

Som vi ser manglet Senterpartiet bare 2 listestemmer på å ta sistemandatet fra SV. Med andre kan SV ha berget sitt mandat ved at en eneste velger fra et annet parti ga dem to slengerstemmer. Etter som listestemmene i utgangspunktet er avgitte stemmer multiplisert med 25, kan 2 listestemmer regnes om til 0,08 avgitte stemmer. Med andre ord en svært liten margin. I dette tilfelle mistet Senterpartiet et mandat til SV.